

นาฏกรรมจีน

ในพื้นแผ่นดินไทย

๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑

ขนั้ย วรรณะลี

๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑

ประเทศไทยกับประเทศจีนนั้นได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์กันมาเป็นเวลาช้านาน ตั้งแต่สมัยก่อนพุทธกาล มีชนกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งซึ่งประกอบไปด้วย ชาวจีน ไทย และตาด ซึ่งชนกลุ่มนี้ต่างก็มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด บางครั้งก็เป็นมิตรไมตรีต่อกัน แต่ในบางครั้งก็ทำการรุกรานซึ่งกันและกัน เพื่อแสวงหาอำนาจและช่วงชิงความเป็นใหญ่ในกลุ่มชน โดยเฉพาะประเทศไทยและประเทศจีนมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น ที่เป็นดังนี้เพราะเหตุว่า คนไทยได้ถูกคนจีนแทรกซึมเข้ามาแย่งที่ทำกิน และนอกจากนี้คนจีนก็มักที่จะรุกรานคนไทยอยู่เสมอ ๆ จากการรุกรานและการแย่งที่ทำกินนี้ทำให้ชาวจีนและชาวไทยได้มีโอกาสถ่ายทอดวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของกันและกัน ดังนั้นวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชนชาติทั้งสอง จึงได้ผสมกลมกลืนกันมาตั้งแต่ในสมัยก่อนพุทธกาล จนกระทั่งทำให้หลาย ๆ อย่างของสองประเทศแยกไม่ออกว่าอะไรเป็นของคนไทย และอะไรเป็นของคนจีน

จากจดหมายเหตุของชาวจีน ซึ่งได้มีการบันทึกความสัมพันธ์ระหว่างดินแดนทั้งสองประเทศนี้ได้กล่าวถึง ดินแดนประเทศไทยปัจจุบันว่า "เสียม" ซึ่งหมายถึง "ประเทศสยาม" และเรียกชาวไทยว่า "ชาวสยาม" เนื่องจากคนไทยเรามีลักษณะที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อชนทุกชาติที่ประสงค์เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทย ตั้งแต่ในสมัยโบราณกาลไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเข้ามาตั้งหลักแหล่งทำมาหากินในประเทศไทย ดังนั้นประเทศไทยจึงเป็นที่รวมของชนหลายชาติด้วยกัน เช่น จีน แยก มอญ ฝรั่งเศส เป็นต้น และในฐานะที่ชนต่างชาติเหล่านี้มีมิตรภาพกับชาติ

ไทยเรา จึงทำให้ชนต่างชาติเหล่านี้มีสิทธิเสรีภาพที่จะแสดงออกได้อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการประกอบพิธีกรรมตามความเลื่อมใสแห่งศาสนา ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีนิยม ถ้าสิ่งเหล่านั้นไม่เป็นภัยต่อสังคมและหรือนำความไม่สงบมาสู่ประเทศไทย นอกจากนี้แล้วก็ยังมิวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ เข้ามาเผยแพร่และถ่ายทอดให้กับคนไทย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ก็พอจะเป็นเรื่องยืนยันได้ว่า ดินแดนประเทศไทยเราได้มีคนจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาหากิน แต่ครั้งสมัยโบราณอยู่เป็นจำนวนมาก ย่อมจะเป็นเครื่องกำหนดได้ว่า ศิลปการแสดงของจีน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชาวจีน ได้ติดตามมาด้วยอย่างน้อยที่สุดก็หลังจากการตั้งหลักฐานมั่นคงแล้ว ศิลปะของจีนที่เข้ามาในเมืองไทยมีอยู่ด้วยกันหลายชุด เช่น

1. ปีกองจีน
2. จีนเงาะ
3. หนังจีน
4. หุ่นจีน
5. จั๋ว

ในบรรดานาฏกรรมของจีนที่เข้ามาในประเทศไทยเรา และยังคงมีแสดงอยู่จนทุกวันนี้ได้แก่ การแสดงจั๋ว ส่วนนอกนั้นการแสดงได้สูญสลายไป ที่เป็นดังนี้อาจจะเนื่องมาจากมิได้มีผู้ถ่ายทอดหรือฝึกหัดไว้ จึงทำให้การแสดงเหล่านั้นต้องสูญหายไปจากประเทศไทยเรา

ปี กลองจีน

จากคำบอกเล่าของ อาจารย์นิคยา จามรมาน อาจารย์ประจำวิชานาฏศิลป์นานาชาติ คณะนาฏศิลป์และดุริยางค์ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ได้เล่าว่า ปี กลองจีนเริ่มแสดงในประเทศไทยเราในสมัยพระเจ้ากรุงธน ๒ แต่เดิมเครื่องดนตรีประกอบด้วย ปี กลอง ผ่าง

และฉาบ เป็นพื้น ต่อมาในระยะหลังจึงได้มีการนำเอาเครื่องคิดและเครื่องสีเข้าไปประกอบในวงปี กลองจีน จึงทำให้วงปี กลองของเมืองกลายเป็นวงมโหรีจีนมาจนทุกวันนี้ วงมโหรีจีนประกอบด้วยเครื่องดนตรี ดังต่อไปนี้

ก. ซอฮู้ เรียกว่า ฮู-ฮู้ (Hu-hu) ซอชนิดนี้มีเสียงทุ้มที่ชาวจีนเรียกซอฮู้ว่า ฮู-ฮู้ นั้นที่เรียกตามเสียงที่ได้ยิน

ข. ซอด้วง จีนเรียกว่า ฮู-ฉิน (Hu-chin) ซอชนิดนี้มีเสียงแหลมกว่า ซอฮู-ฮู้

ค. จิม ตามพงศาวดารกรุงลพบุรีราชบัณฑิตยสถานให้บทนิยามไว้ว่า "เครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง รูปคล้ายพระจันทร์ครึ่งซีก ไร้ดี" จิมตามลักษณะรูปเดิมซึ่งยังไม่วิวัฒนาการกลายมาเป็นรูปร่างปัจจุบัน มีกล่าวไว้ในหนังสือเรื่องโศกเก็กว่า พระเจ้าฮอกอฮีสี่องค์ (ค.ศ. Hsi ก่อน พ.ศ.๒23) ให้บุรุษภรรยาพร้อมกันแล้วตรัสว่า ท่านทั้งหลายได้ช่วยท่านผู้รู้แผ่นดิน ราษฎรมีความสุขความเจริญขึ้นเป็นอันมาก เราคิดจะทำของสิ่งหนึ่งเรียกว่า จิม มีสัญญาณข้างคั่นนี้กลมข้างเท่านี้รูปเหลี่ยม ยาวเจ็ดเชิยะสองซุน มีสายห้าสาย มีเสียงอันไพเราะ ท่านทั้งปวงจะเห็นเป็นประการใด ขุนนางทั้งปวงจึงทูลว่า ข้าพเจ้าทั้งปวงปัญญาโงกเขลาหาทราบว่าจะทำอย่างไรได้ จึงทำได้ก็คงจะไม่มียเสียงไพเราะ ด้วยว่าหน้าแบบอย่างไม่สุดแต่พระองค์จะเห็นชอบ สอดเมื่อได้ฟังก็มีพระทัยโสมนัส จึงตรัสให้นางทรงเข้ามาเฝ้า แล้วรับสั่งให้นางช่างเอาไม้ทองมาทำเป็นตัวอย่างต่อหน้าพระที่นั่งครั้งทำเป็นเสร็จแล้ว สั่งให้ผู้รักษาเมืองต่าง ๆ ทำต่อไปเป็นเครื่องคิดเครื่องสีดังเดิมนั้น จิมและเครื่องคิด สี ดี เป่า จึงได้มีสืบมาจนทุกวันนี้ จิมในสมัยโบราณของจีน เป็นทั้งเครื่องคิด สี และตี แต่ในสมัยต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้รู้จักกันแต่จิมที่เป็นเครื่องตีเท่านั้น จิมของ

จั๋วหรือจั๋วที่ตี

ซึ่งเป็นเครื่องประเภทนี้มีสายทำดีหลักยึดหลักผูกสายเพื่อการ ครอง 2 อัน ทำละอันมีเสียงอันสียงดังกับสียงเป็นเครื่องนำพียงจิมที่ 4 โดยสายจีน จ. เรา คำว่าปลายส่วรูปร่างบาจิมได้ว่า ปีไทยเรารับพรคนจีน

วังแก้วที่ตลาดเจริญผล กรุงเทพฯ โรงงิ้วนี้จะตั้งตรงข้ามกับศาลเจ้า เพื่อให้เจ้าดู

ซึ่งเป็นเครื่องดีที่รู้จักกันในเวลานี้ ขนาดยาวประมาณ 77 ซม. กว้างประมาณ 30 ซม. มีสายทำด้วยทองเหลือง ๕๒ สาย แต่ละสายมีหลักยึดหัวท้าย หลักด้านซ้าย (ของผู้ดี) เป็นหลักผูกสายตายตัว หลักด้านขวาสำหรับพันสายเพื่อเลื่อนซึ่งให้ดึงหรือหย่อนได้ตามต้องการ ครงหน้าขิมมีหย่องรองสาย ยาวตลอดหน้า ๒ อัน ทำเป็นรูปคล้ายสายประแจจีน หย่องแต่ละอันมีส่วนที่ยกสูงขึ้นสำหรับรับสายแต่ละเสียงอันละ ๗ เสียง สายลวดของขิมจีนค่อนข้างเล็กมาก ไม้ตีใช้ไม้ไผ่เหลาบาง ตอนที่ตีลงกับสายขิมเหลาแบนอย่างคมมีด จึงทำให้ขิมเป็นเครื่องดนตรีที่มีเสียงเบาไพเราะ เยือกเย็นน่าฟังอย่างหนึ่ง

ขิมเข้ามาในประเทศไทยราวสมัยรัชกาลที่ ๔ โดยชาวจีนนำมาบรรเลงรวมในวงเครื่องสายจีน

ง. กลอง นุ่มตั้งโก๊ หรือ น่านตั้งกุ^๓
จ. ปี่จีน มีลักษณะคล้ายปี่ชาวของไทยเรา แต่ว่าตัวค้ำปี่จะเรียกว่าปี่ชาว และตรงปลายส่วนที่เป็นโลหะสวมทับค้ำปี่นั้นจะมีรูปร่างบานใหญ่กว่าปี่ชาว

จากการค้นคว้านี้ก็คงจะเป็นเหตุผลสรุปได้ว่า ปี่กลองจีนได้เข้ามาแสดงในประเทศไทยเรตั้งแต่ในสมัยพระเจ้ากรุงธน ในคราวงานรับพระแก้วมรกต แต่ต่อมาในสมัยรัชกาล

ที่ ๔ วงปี่กลองจีนก็กลายรูปจากวงปี่กลองจีนมาเป็นวงมโหรีจีนแทน เพราะได้มีการนำเอาเครื่องดี ดี และตี เข้ามาผสมในวงปี่กลองจีน จึงทำให้เกิดเป็นวงมโหรีจีนขึ้น และวงมโหรีจีนนี้ก็ยังคงหาชมได้ตามโรงงิ้วบ้าง หรือตามงานศพในพิธีจีน เป็นต้น

จีนเงาะ

การแสดงชุด จีนเงาะ ในประเทศไทยเรานี้ไม่มีหลักฐานปรากฏว่าการแสดงชุดนี้เข้ามาในประเทศไทยเราในสมัยไหน แต่ก็พอจะหาหลักฐานยืนยันได้ว่า การแสดงชุดจีนเงาะเริ่มแสดงในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี ในคราวงานแห่สมโภชพระพุทธรูปมหาเมธีรัตนปฏิมากร ๕ ลักษณะวิธีแสดงไม่ได้มีกล่าวถึงว่ามีลักษณะวิธีแสดงเป็นอย่างไร สาเหตุที่ทำให้การแสดงชุดจีนเงาะต้องสูญหายไปอาจจะเป็นเพราะว่าการแสดงชุดนี้ไม่ค่อยจะได้รับความนิยมเท่าไรนัก อีกประการหนึ่งการแสดงชุดนี้อาจจะไม่ค่อยจะสนุกสนานเท่าไร จึงทำให้การแสดงชุดนี้เสื่อมความนิยมไปจากคนไทยเรานัก

หนังจีน

การเล่นหนังมีต้นกำเนิดอยู่ในแถบเอเชีย แต่ที่ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าชาติใดในเอเชียเป็นต้นความคิดเรื่องการเล่นหนังจีน แต่ว่ามี

ผู้พบศิลปวัตถุซึ่งเชื่อว่าเป็นอุปกรณ์การเล่นหนังในภาคเหนือและภาคใต้ของประเทศจีน ประมาณอายุเก่าแก่ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 11 ศิลปวัตถุที่พบในภาคเหนือ เป็นแผ่นภาพเล่าเรื่องทำจากหนังลา ส่วนภาคใต้พบเป็นแผ่นภาพเล่าเรื่อง ทำจากหนังแกะ ทั้ง ๒ ภาพที่พบทั้งทางฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้ ทำเป็นภาพคนในวรรณกรรมจีน (ไม่ทราบว่าเป็นวรรณกรรมเรื่องใด)

ลักษณะตัวหนังจีน

ลักษณะตัวหนังทำจากหนังสัตว์ตากแห้งแล้วขูดลอกขนออกหมด แผ่นหนังจะโปร่งแสง ตัดเป็นภาพตามต้องการ แล้วเจาะลุดเป็นลวดลาย ระบายสีตกแต่ง บนแผ่นหนังยังมีเส้นลวดโลหะขนาดเล็กร้อยรัด เพื่อให้แผ่นหนังมีสภาพทรงตัวดีไม่อ่อนงอพับล้มไปมา ตัวหนังสามารถขยับเขยื้อนแขนขาไปมาได้ ที่เป็นดังนี้เพราะมีก้านไม้ผูกติดกับแขนขาคอยบังคับแขนขาให้เคลื่อนไหวตามต้องการ

ในบางแห่งของประเทศจีนได้พบหลักฐานว่าการเล่นหนังของจีน นิยมเล่นเรื่องตำนานราชวงศ์ฮั่น (Han Dynasty) และเป็นการบันเทิง ที่นิยมแพร่หลายในหมู่ชนในราชสำนัก และตัวหนังที่นิยมเล่นกันในราชสำนักก็มักจะนิยมนำหนังลาดากแห้งมาทำเป็นตัวหนังส่วนฉากหลัง เป็นจอผ้าสีสรรสวยงามมาก

หนังจีนแสดงในประเทศไทย

ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่า หนังจีนได้เข้ามาสู่ประเทศไทยเรตั้งแต่สมัยไหน แต่จากการค้นคว้าของผู้เขียนก็จะอนุมานได้ว่า ๖ หนังจีนมีแสดงตั้งแต่ในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี ซึ่งจัดแสดงขึ้นหลายครั้งหลายคราวด้วยกัน เช่น

- ก. ในงานถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระพันปีหลวง
- ข. ในงานพระศพกรมขุนอินทรพิทักษ์ เป็นต้น

หนังจีนได้เล่นเรื่อยมาจนกระทั่งในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ แต่ไม่สามารถยืนยันได้ว่าหนังจีนได้เล่นมาจนถึงในรัชกาลใด หนังจีนจึงได้เสื่อมความนิยมไปจากผืนแผ่นดินไทย

สาเหตุที่ทำให้หนังจีนเสื่อมความนิยมลง อาจมาจาก

นักแสดงที่ตลาดเจริญผล กรุงเทพฯ โรงงิ้วนี้จะตั้งตรงข้ามกับศาลเจ้า เพื่อให้เจ้าดู

ซึ่งเป็นเครื่องที่รู้จักกันในเวลานี้ ขนาดยาวประมาณ 77 ซม. กว้างประมาณ 30 ซม. มีสายทำด้วยทองเหลือง 42 สาย แต่ละสายมีหลักยึดหัวท้าย หลักด้านซ้าย (ของผู้ดี) เป็นหลักผูกสายด้ายตัว หลักด้านขวาสำหรับพันสายเพื่อเลื่อนขึงให้ตึงหรือหย่อนได้ตามต้องการ ครงหน้าขึงมีหย่องรองสาย ขวดตลอดหน้า 2 อัน ทำเป็นรูปคล้ายลายประแจจีน หย่องแต่ละอันมีส่วนที่ยกสูงขึ้นสำหรับรับสายแต่ละเสียงอันละ 7 เสียง สายลวดของขึงจีนค่อนข้างเล็กมาก ไม้ดีใช้ไม้ไผ่เหลาบาง ตอนที่คล้องกับสายขึงเหลาแบนอย่างคมมีด จึงทำให้ขึงเป็นเครื่องดนตรีที่มีเสียงเบาไพเราะ เยือกเย็นน่าฟังอย่างหนึ่ง

ขึงเข้ามาในประเทศไทยราวสมัยรัชกาลที่ 4 โดยชาวจีนนำมาบรรเลงรวมในวงเครื่องสายจีน

ง. กลอง น้่มดั่งโก๊ หรือ น่านดั่งกุ๊ ^๓
จ. ปี่จีน มีลักษณะคล้ายปี่ชาวของไทยเรา แต่ว่าตัวด้ามปี่จะเรียกว่าปี่ชาว และตรงปลายส่วนที่เป็นโลหะสวมทับด้ามปี่นั้นจะมีรูปร่างบานใหญ่กว่าปี่ชาว

จากการค้นคว้านี้ก็คงจะเป็นเหตุผลสรุปได้ว่า ปี่กลองจีนได้เข้ามาแสดงในประเทศไทยเราตั้งแต่ในสมัยพระเจ้ากรุงธน ในคราวที่รับพระแก้วมรกต แต่ต่อมาในสมัยรัชกาล

ที่ 4 วงปี่กลองจีนก็กลายรูปจากวงปี่กลองจีนมาเป็นวงมโหรีจีนแทน เพราะได้มีการนำเอาเครื่องดีด สี และตี เข้ามารวมในวงปี่กลองจีน จึงทำให้เกิดเป็นวงมโหรีจีนขึ้น และวงมโหรีจีนนี้ก็ยังคงหาชมได้ตามโรงงิ้วบ้าง หรือตามงานศพในพิธีจีน เป็นต้น

จีนเงาะ

การแสดงชุด จีนเงาะ ในประเทศไทยเรานี้ไม่มีหลักฐานปรากฏว่าการแสดงชุดนี้เข้ามาในประเทศไทยเราในสมัยไหน แต่ก็พอจะหาหลักฐานยืนยันได้ว่า การแสดงชุดจีนเงาะเริ่มแสดงในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี ในคราวงานแห่สมโภชพระพุทธรูปมหาเมธีรัตนปฏิมากร ^๕ ลักษณะวิธีแสดงไม่ได้มีกล่าวถึงว่ามีลักษณะวิธีแสดงเป็นอย่างไร สาเหตุที่ทำให้การแสดงชุดจีนเงาะต้องสูญหายไปอาจจะเป็นเพราะว่าการแสดงชุดนี้ไม่ค่อยจะได้รับความนิยมเท่าไรนัก อีกประการหนึ่งการแสดงชุดนี้อาจจะไม่น่าจะสนุกสนานเท่าไร จึงทำให้การแสดงชุดนี้เสื่อมความนิยมไปจากคนไทยเรานัก

หนังจีน

การเล่นหนังมีต้นกำเนิดอยู่ในแถบเอเชีย แต่ว่าไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่า ชาติดิโนเอเชียเป็นต้นความคิดเรื่องการเล่นหนังจีน แต่ว่ามี

ผู้พบศิลปวัตถุซึ่งเชื่อว่าเป็นอุปกรณ์การเล่นหนังในภาคเหนือและภาคใต้ของประเทศไทย ประมาณอายุเก่าแก่ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 11 ศิลปวัตถุที่พบในภาคเหนือ เป็นแผ่นภาพเล่าเรื่องทำจากหนังลา ส่วนภาคใต้พบเป็นแผ่นภาพเล่าเรื่อง ทำจากหนังแกะ ทั้ง 2 ภาพที่พบทั้งทางฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้ ทำเป็นภาพคนในวรรณกรรมจีน (ไม่ทราบว่าเป็นวรรณกรรมเรื่องใด)

ลักษณะตัวหนังจีน

ลักษณะตัวหนังทำจากหนังสัตว์ตากแห้งแล้วขูดลอกขนออกหมด แผ่นหนังจะโปร่งแสง ตัดเป็นภาพตามต้องการ แล้วเจาะรูเป็นลวดลาย ระบายสีตกแต่ง บนแผ่นหนังยังมีเส้นลวดโลหะขนาดเล็กร้อยรัด เพื่อให้แผ่นหนังมีสภาพทรงตัวดีไม่อ่อนงอพับล้มไปมา ตัวหนังสามารถขยับเขยื้อนแขนขาไปมาได้ ที่เป็นดังนี้เพราะมีก้านไม้ผูกติดกับแขนขาอยบบังคับแขนขาให้เคลื่อนไหวตามต้องการ

ในบางแห่งของประเทศไทยได้พบหลักฐานว่าการเล่นหนังของจีน นิยมเล่นเรื่องตำนานราชวงศ์ฮั่น (Han Dynasty) และเป็นการบันเทิง ที่นิยมแพร่หลายในหมู่ชนในราชสำนัก และตัวหนังที่นิยมเล่นกันในราชสำนักก็มักจะนิยมนำหนังลาดากแห้งมาทำเป็นตัวหนังหนังจีนแสดงในประเทศไทย

ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่า หนังจีนได้เข้ามาสู่ประเทศไทยเราตั้งแต่สมัยไหน แต่จากการค้นคว้าของผู้เขียนก็จะอนุมานได้ว่า ^๖ หนังจีนมีแสดงตั้งแต่ในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี ซึ่งจัดแสดงขึ้นหลายครั้งหลายคราวด้วยกัน เช่น

- ก. ในงานถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระพันปีหลวง
- ข. ในงานพระศพกรมขุนอินทรพิทักษ์ เป็นต้น

หนังจีนได้เล่นเรื่อยมาจนกระทั่งในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ แต่ไม่สามารถยืนยันได้ว่าหนังจีนได้เล่นมาจนถึงในรัชกาลใด หนังจีนจึงได้เสื่อมความนิยมไปจากผืนแผ่นดินไทย

สาเหตุที่ทำให้หนังจีนเสื่อมความนิยมลง อาจมาจาก